

5766

	TASTE OF	
	LIMMUD	

Sjabbat 22 juli 2006/ 26 tammoez 5766
Sidrot Mattot-Masé, Bemidbar [Numeri] 30:2-36:13
Dasberg choemasj deel II, blz. 135-151
Haftara: Jirmeja [Jeremia] 2:4-28, 3:4, 4:1-2; Dasberg blz. 261

Vertaling: Nico Vissel

Voor het origineel zie www.limmud.org/tasteoflimmud/5765/Matot
www.limmud.org/tasteoflimmud/5765/Masei

SIDRA MATTOT **door Jeremy Schonfield**

Als je probeert aan gebeurtenissen in Tora cijfers te geven voor de ethische problemen, die ze stellen, krijgt de slachting onder de Midjanieten in Bemidbar 31 een tien. Van het doden zelf, dat nauwkeurig was voorbereid en uitgevoerd op hulpeloze slachtoffers – er is geen enkele Israeliet bij omgekomen, volgens dit verslag - worden nog minder bijzonderheden gegeven dan van het verdelen van de buit. Wat voor waardensysteem is hier gebruikt?

In de commentaren wordt iedere strohalm aangegrepen. Volgens Rasji (BT Baba Kamma 38b) werden de Moabiteten minder hard aangepakt dan de Midjanieten omdat Ruth, een Moabitische, naderhand met Boaz zou trouwen en de voormoeder van koning David zou worden. Maar dit versterkt alleen maar de vraag, waarom de Midjanieten, die niet zo'n *bejjechiste* nakomeling zouden krijgen moesten sterven.

De vroegere Britse Opperrabbin J.H. Hertz, die graag een positieve draai aan de dingen gaf, gebruikt een paar onwezenlijke argumenten. Hij zegt dat het niet juist kan zijn dat de slachting compleet was omdat er naderhand ook weer Midjanieten in de Bijbel voorkomen. Daarnaast wijst hij er op dat de doodslag kan worden vergeven omdat zij in de hitte van het moment plaatsvond, zoals de Britse soldaten wreedheden begingen in de nasleep van de opstanden in India in 1851.

Als je dat vergelijkt met wat hij op andere plaatsen zegt over het weerstand bieden aan ruwe instincten en de morele hoogstand van Tora, zijn dit rare redeneringen.

Gunther W. Plaut, een eigentijdse Canadese rabbijn, citeert een midrasj, waarin te verstaan wordt gegeven dat Mosjè inderdaad werd onderhouden over deze onderneming. (Sifré Bemidbar 157 einde). Dit legt echter alleen maar nadruk op het feit dat de Tora dit gedrag stilletjes accepteert, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de vermaning van Sjimon en Levi inzake het doden van de inwoners van Sjechèm (Berésjit 34:30, 49:5-7) en de nog sterkere afkeuring die je kan afleiden uit hun latere lotgevallen: de stam van Sjimon verdween geheel en Levi kreeg geen aandeel in het land. Het geweld van de zonen, zo kan men tussen de regels lezen, leidt tot hun verbanning.

Op een vergelijkbare manier gaat de reactie van het Jodendom op de genocide van de Midjanieten veel dieper dan de context zou doen vermoeden.

Om te beginnen wordt Mattot gelezen gedurende de Drie Weken, de periode tussen de vastendagen van 17 Tammoez en Tisja BeAv waarin de verwoesting van de beide Tempels, de vernietiging van de joodse onafhankelijkheid in het eigen land en het begin van de verstrooiing waarin de Joden sinds de Romeinse tijd hebben geleefd wordt herdacht. Door de uitroeiing van de Midjanieten in samenhang met het verlies van het joodse vaderland te plaatsen, kunnen we ons beter verplaatsen in de daderrol en ons herbezinnen op onze zelfbeschouwing als slachtoffer.

Ten tweede lijkt er een verband gelegd te worden tussen deze massamoord (en de verovering van het land in zijn geheel) en het stichten van vluchtsteden voor hen, die 'per ongeluk doden'. (Bemidbar 35:9-15, Dewarim 4:41-43). Men denkt meestal dat deze steden bedoeld waren als toevluchtsoord voor degenen die doodslag plegen, maar geen moord; die onbedoeld en niet met opzet iemand doden. Maar het woord dat hier gebruikt wordt voor 'doden' is hetzelfde dat in de Tien Uitspraken gebruikt wordt voor 'moord' en het lijkt dus, dat opzet niet de bepalende factor is. 'Vergissing' of 'fout' lijkt hier eerder het sleutelwoord te zijn. Dat duidt niet op de vraag naar opzet, maar lijkt te verwijzen naar een foute beslissing. Als de slachting onder de Midjanieten zo een beoordelingsfout is, dan kan men de Joden in de verstrooiing gelijkstellen aan de landloze Levieten, als mensen die ten gevolge van een beoordelingsfout hebben gedood. Moeten we dan de diaspora beschouwen als een vluchtstad - een namaakhuis voor een koninkrijk van priesters, die hebben ontdekt dat zonder doodslag geen land kan worden verkregen of behouden?

Als dit juist is vormt de slachting van de Midjanieten niet zozeer een g nant intermezzo als wel een keerpunt in de joodse ethische zelfbeschouwing .

Dr Jeremy Schonfield is docent aan het Oxford Centre for Hebrew and Jewish Studies en aan het Leo Baeck College.

Dawar Ach r – Een andere uitleg

Het woord 'n d r' wordt gewoonlijk vertaald als 'gelofte', maar het wordt duidelijk hoe plechtig het is door de manier waarop het gebruik wordt ontmoedigd. Samuel, bekend uit de Babylonische Talmoed, zegt dat wie een gelofte (n der) doet een slecht mens is, zelfs als hij de gelofte nakomt. Tegenwoordig kan men vaak een vrome Jood die iets toezegt de woorden 'b'li neder', 'zonder gelofte', horen toevoegen, waarmee hij wil zeggen dat hij het zal proberen te doen, maar dat de toezegging niet als een gelofte is bedoeld.

H t voorbeeld van een rampzalige gelofte is die Jiftach deed, om het eerste wat hij zou ontmoeten bij zijn terugkeer van een gewonnen strijd aan God te offeren.

In *Paradiso* schrijft Dante hierover:

"Niemand moet een willekeurige gelofte aan God doen.
Kijk goed uit naar de werkelijkheid.
Denk aan Jiftach, die er beter aan had gedaan
Zijn gelofte onrechtmatig te verklaren
Dan zijn dochter te doden.
Denk maar niet dat God zijn instemming geeft
Met een gelofte
Waardoor een onschuldige wordt omgebracht."

Robert Owen

SIDRA MASÉ

door Natan Meir

Deze Dewar Tora is gewijd aan de herinnering aan mijn zayde (grootvader), Awraham ben Natan weSara, zichrono liwracha

Deze sidra – de laatste uit het boek Bemidbar- wordt *Masé*, trektochten, genoemd, naar de tocht door de woestijn van het volk Israël. Mosjè legde op bevel van de Eeuwige de beginpunten van de verschillende tochten vast. 'Op bevel van de Eeuwige heeft Mosjè de plaatsen waar ze hun kamp hadden opgeslagen genoteerd. Ze trokken als volgt van de ene pleisterplaats naar de andere' (Bemidbar 33:2). Je kan je in de eerste plaats afvragen waarom God het noodzakelijk vond dat er een precieze routebeschrijving van de tochten van de Israëlieten door de woestijn werd opgetekend. En waarom zo kort, de ene plek na de andere zonder enige vermelding van wat er onderweg gebeurde? En tenslotte waarom herhaalt het vers de beide elementen, route en startpunten, zonder noodzaak en in omgekeerde volgorde?

De Italiaanse commentator, uit de tijd van de renaissance, Sforino kan hulp bieden. Hij legt uit waar de herhalingen en de verwisseling in volgorde voor dienen. Zoals hij zegt werden de startpunten soms in het eerste deel van het vers eerst wordt genoemd, en dan wel omdat de eindbestemming '*betachliet haro'a*' was, zo slecht als je maar kon bedenken terwijl men van een plek kwam, die goed was. Andere keren was het omgekeerd, wat de omgekeerde volgorde in het vers verklaart. De zinsbouw verraadt daarom hoe verschillend de tochten van de Israëlieten waren en dat een aantal verblijfplaatsen op zijn zachtst gezegd onplezierig waren.

Maar het was niet alleen de verblijfplaats zelf die soms moeilijk was. Sforino legt verder uit, dat de manier waarop de lijst van vertrek en aankomst is opgesteld –kort en krachtig - duidelijk verbeeldt hoe moeilijk het kan zijn om een plek op stel en sprong te moeten verlaten zoals wel gebeurde - en dan gehaast elders opnieuw een kamp in te richten. Ondanks deze moeilijkheden weigerde het volk van Israël niet en gaven ze het niet op. Zij weerstonden de moeilijkheden en volgden Gods woord naar de plaats waar het hen heenleidde.

Rasji legt daarbij uit, dat de precieze vastlegging van de reizen was bedoeld om hen eraan te herinneren – ondanks de soms zeer belastende reis - dat God op hun tocht wonderen voor hen had verricht. Het is te vergelijken met de manier waarop we ons de details van een vakantie herinneren na terugkeer - zo'n lange zwerf-vakantie met vrienden of familie, waarvan je zou wensen, dat het nooit eindigt. We lopen in onze herinnering de dagen na om het aangename van iedere nieuwe ervaring terug te roepen. 'Maandag gingen we een trektocht maken, die eindigde in een diner in dat leuke restaurant, dinsdag waren we in dat interessante museum, enz. Als je de naam noemt van de plek, komen de herinneringen aan de vreugde en de ontdekking terug.

Door deze les leren we aandacht te besteden aan onze eigen levensweg en de haltes, waar we vandaan kwamen en waar we heen gingen. Ons leven kan soms lijken op een korte en krachtige opsomming van plekken in ons leven die we bezocht en bekeken hebben.

Maar als we er bij stilstaan, onze vertrek- en aankomstpunten onthouden, dan kunnen we de betekenis van onze reis beter begrijpen, erkennen dat sommige haltes en vertrekpunten een beproeving en een warboel waren en ook dankbaar zijn voor de wonderen die we zijn tegengekomen en voor de reis zelf. Masé leert ons dat reis en reisverslag beiden heilig zijn zoals zij gestuurd worden door de goddelijke stem binnen in

ons.

Natan Meir is docent East European Jewish History and Culture aan Southampton University.